

Türk Dili II

6. Hafta
Yazılı Anlatım
Türleri
II

BAŞLAT

Dersin Hedefi

- İnsanoğlu var olduğundan beri yaşadıklarını, gördüklerini, şahit olduklarını, duygu ve düşüncelerini diğer insanlarla değişik yazılı anlatım türlerini kullanarak paylaşma ihtiyacı duymuştur. Bunun değişik sebepleri vardır. İnsanları etkilemek, daha doğru düşüncelerini sağlamak, toplum düzenine ve yaşayışına katkıda bulunmak, insanların bilgi seviyesini artırmak, onları yönlendirmek bu sebeplerden bazılarıdır.
- Geçen hafta olduğu gibi bu hafta da bu anlatım türlerini inceleyerek bunlara ilgi çekmeye çalışacağız.

İçindekiler

İÇİNDEKİLER

Kısaca işleyeceğimiz konular şöyle:

- Anı
- Günlük
- İnceleme
- Biyografi
- Otobiyografi
- Bibliyografya

Anı

- Yazar başından geçen olayları ya da yaşadığı dönemde ortaya çıkan kültürel, sosyal, siyasal vb. olayları ve teknolojik gelişmeleri kendi gözlemlerine ve görüşlerine bağlı kalarak anlattığı yazı türüdür. Yazar olaylar karşısındaki duygularını da okuyucularıyla paylaşır.
- Anı türünde yazar kişisel öykülerinin yanı sıra **belli bir dönemi kişisel aynasından yansıtır**. Yazar, anılarını yazarken, anlattığı dönemle ilgili tüm yazılı kaynaklardan, canlı kaynaklardan ve fotoğraf gibi belgelerden yararlanır. Bu nedenle anı türündeki bir yazı tarih bilimine de kaynak olur; fakat yazar, yazdıklarını yüzde yüz belgelandirmek zorunda değildir. Kimi anılarda yazar, geçmişî yönlendiren olayları, ünlü sanatçı ya da politik kişileri anlatır.
- Önemli kişilerin anlatıldığı anılara **anı portre** denir.

Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Anı

Anı ile Günlüğün Benzer ve Farklı Yanları:

- Anı da günlük gibi bir kişinin başından geçen gerçek yaşantılardan kaynaklanan yazı türüdür. Günlük yaşanırken anı ise yaşandıktan sonra yazılır.
- Anılar, yazarların yaşlılık çağlarında yazdıkları ve yaşamları boyunca karşılaştıkları olayları nesnel bir şekilde ortaya koyan yazılardır. Günlükler ise daha öznel, derin, içten ve ruhun derinliklerinden kopup gelen anlık duygu ve düşünceler hâkimdir.
- Anı yazılarının anlatım açısından kurgusal niteliklere sahip olduğunu da söyleyebiliriz. Günlükler ise kurgudan uzak yoğun düşüncelerin toplamıdır.

Açıklamayı görmek için butonlara tıklayın.

Anı

Anı türünün belirleyici özellikleri nelerdir?

- Geçmiş birinci kişinin ağzından kişisel yargılar ve yorumlarla verilir.
- Anılar iddia ve ispat yazıları değildir.
- Anılarda yaşanmakta olan değil, yaşanmış olaylar anlatılır.
- İnsan belleğinde iz bırakan olay ve olguları anlatır
- Tarihsel gerçeklerin öğrenilmesine katkı yaptığı için tarihçilere ışık tutar.

Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Günlük

- Öğretmeye bağlı, gerçekçi anlatım türlerinden biri olan günlükler, bir kişinin önemli ve kayda değer bulunduğu olayları, gözlem, izlenim duygu düşünceleri ve hayallerini **günü gününe tarih belirterek anlattığı yazdığı yazı türüdür.**
- Edebiyat ve sanat dünyasından tanınmış kişilerin kaleminden günü gününe yazılan günlükler, tüm gerçekliğiyle yaşamı yansıtan birer ayna olarak karşımıza çıkmaktadırlar.
- Günlükler, yazarlarının iç dünyasını kurgusuz bir biçimde sergileyerek günlüğün sahibine ilişkin ayrıntılı bilgilere birinci elden ulaşmamızı sağladıkları gibi, yazıldıkları dönemin önemli olaylarına ilişkin **tarihsel belgeler** olarak da önem kazanırlar.

*Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.*

Günlük

Günlüğün belirleyici özellikleri nelerdir?

- Günlükler iddia ve ispat yazıları değildir.
- Yaşamakta olan olayların, izlenimlerin günün gününe yazılması ile oluşurlar
- Birinci kişi ağzından yazılmış kısa ve özlü yazılardır
- İnandırıcı, içten ve samimidirler.
- Konuşma diline yakın bir dil kullanılır.
- Yazarın kişiliğini, görüşlerini ve ruhsal yapısını yansıtır.
- Gerçekler, yaşananlar değiştirilmeden, çarpıtılmadan yazılır.
- Tarih, biyografi, anı türleri gibi birer belge değeri taşır.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

İnceleme

- Bir eserin, bir işin veya herhangi bir olayın ele alınıp en ince özelliklerine kadar anlatıldığı, tanıtıldığı, ayrıntılarının göz önüne serildiği yazı türüdür.
- Ancak biz burada edebi inceleme üzerinde duracağız. Bir eseri incelemek için önce onu görmek, tanımak ve hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. İncelemek, ayrıntıları yakalayıp bir fikir ortaya çıkarmak olduğuna göre, incelemede uyanık bir zekâyâ ve sağlam bir mantık düzenine ihtiyaç vardır.
- Eserin türü, incelemelerin biçimini de değiştirir. Bu bakımdan edebi eserlerin incelenmesi, eserin türüne göre ayarlanmaktadır. Okuyucunun doğrudan doğruya metinle karşılaşması, ondan doğru ve somut bir fikir edinmesi gerekir. Ancak hiçbir metin belirli ölçülere göre okunmadıkça istenilen sonucu vermez.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

İnceleme

Bir makale incelenirken şu noktalar üzerinde durulmalıdır:

- Makalenin ana fikri
- Ana fikrin nasıl geliştiği
- İncelemeyi yapan kişinin hangi fikir ve hükümlere katılıp hangilerine katılmadığı.
- Yazarın kişiliği, eğilimi hakkında makalenin bize neler verdiği.

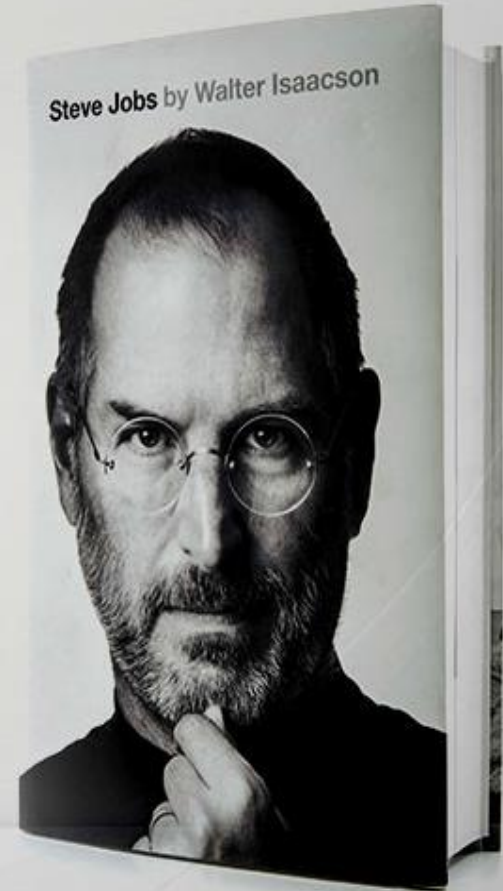
Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Biyografi

- Genellikle ünlü kişilerin hayatının tamamını ya da bir bölümünü ve eserlerini derli toplu bir bütün halinde tanıtan yazılara **biyografi** (yaşam öyküsü) denir.
- Biyografi türündeki yazılar gözlemden çok tanıtılacak kişinin hayat ve eserlerinin araştırılması, onlar hakkında bilgi toplaması sonucu yazılır.
- Biyografi yazıları kişisel anılara yahut araştırma sonucu elde edilen malzemelerin düzenlenmesiyle de yazılabilir.

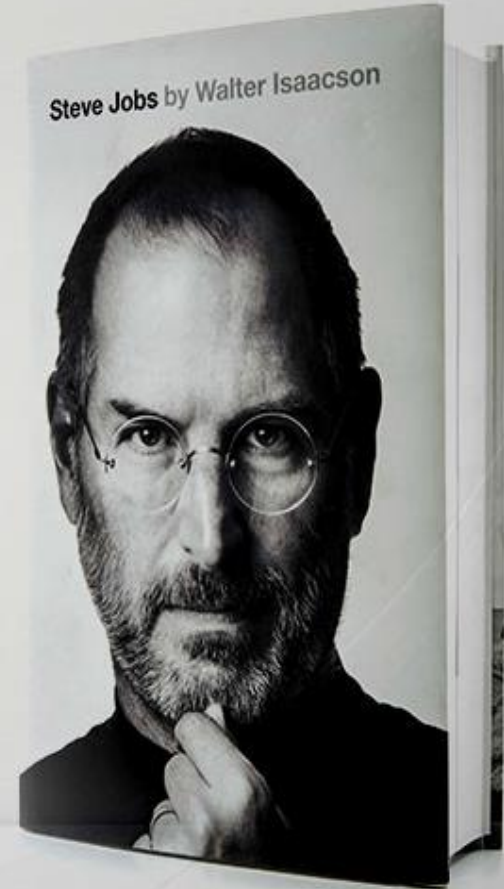
Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Biyografi

- Her döneme her mesleğe, her millete ait kişilerin biyografilerini veren eserlere **evrensel biyografi**,
- Bir millete ait kişilerin biyografilerini verenlere **ulusal biyografi**,
- Bir bölgeye mensup kişilerin biyografilerinin toplandığı eserlere **bölgesel biyografi**,
- Belli bir mesleğe mensup kişilerin yer aldığı eserlere **mesleki biyografi**,
- Belli bir dönemde yaşayanların hayat hikâyelerinin verildiği eserlere de **dönem biyografisi** denir.

Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

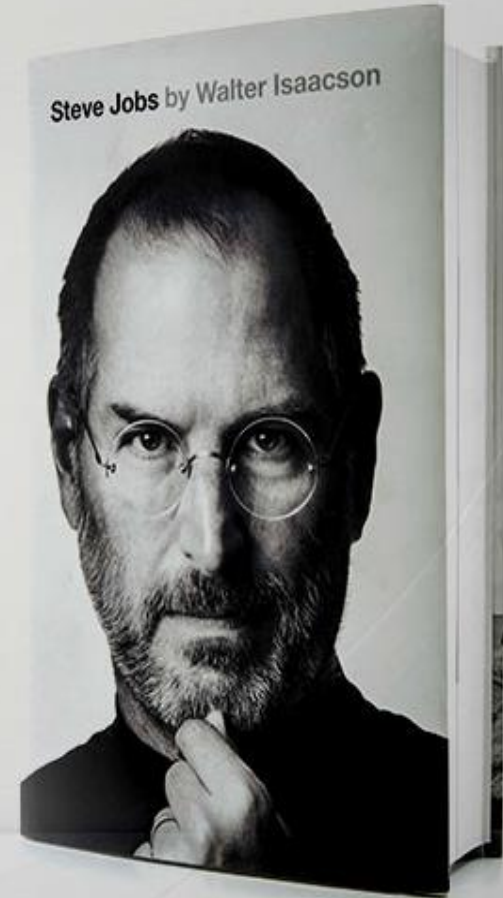

Biyografi

Biyografinin belirleyici özellikleri nelerdir?

- Düşünsel plânla yazılır.
- Biyografi, belgelere dayanılarak yazılır. Rivayetlere ve tartışmalara yol açacak bilgilere yer verilmez.
- Kaynak olarak, eğer hayattaysa ünlü kişinin kendine ulaşılır; eserleri, anıları incelenir; hayatta değilse onun yakınlarına, onu tanıyanlara ulaşılır. Varsa daha önce yazılmış biyografi ve inceleme yazıları incelenir.
- Kişiyi tüm yönleriyle tanıtır. Kişinin önemi, değeri, benzerlerinden farkı belirlenmelidir.
- Biyografi yazarı objektif olmak zorundadır. Kendi subjektif olamayacağı gibi, derlediği bilgilerden de subjektif olanları ayıklar.
- Biyografi kişinin kendisi tarafından değil, onunla ilgili araştırma yapan, bilgi ve belgelere ulaşan veya onun yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınır.

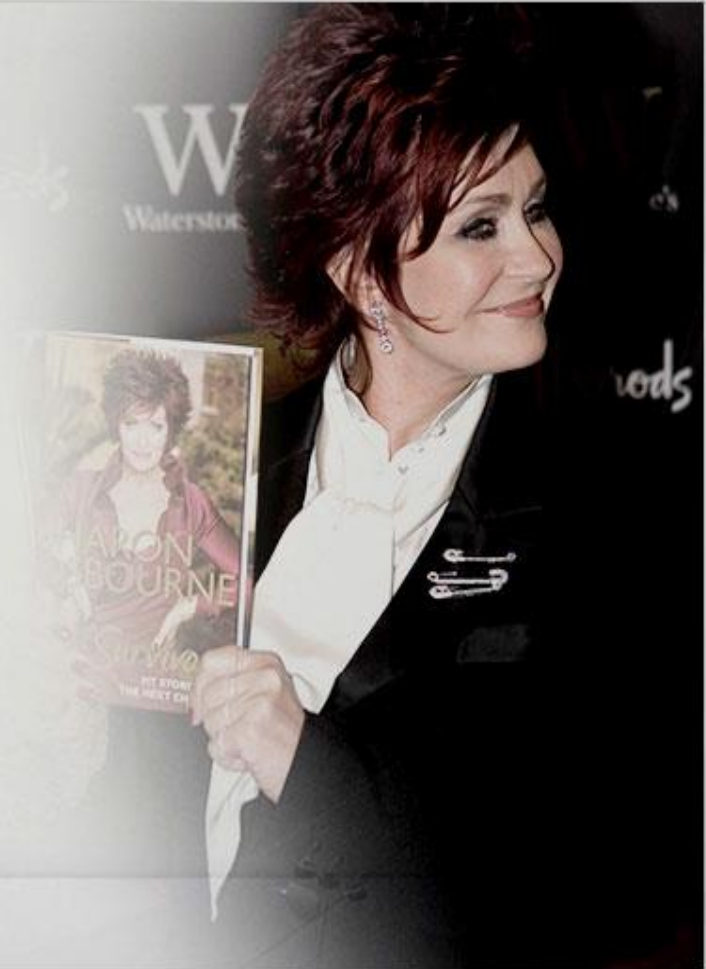
Açıklamayı görmek için
butonlara tıklayın.

Otobiyografi

- Bir düşünürün, bir sanatçının **kendi yaşam öyküsünü** anlattığı eserdir. Kaynak olarak kişi kendini ve aile büyüklerinden aldığı bilgileri kullanır.
- Otobiyografiler sayesinde o kişinin sanatı, düşünceleri, yaptığı işler hakkında bilgileniriz. **Biyografiler aynı zamanda iyi bir belgeseldirler.**
- Bu alanda çalışacaklara ve yazarın yaşadığı dönemin özelliklerine kaynaklık eder.
- Otobiyografileri okumak, kendi deneyimlerimize bir yaşam deneyimini, yaşayanın ağzından katmak demektir. **Onların; başarılarının nedenlerini çözeriz.**

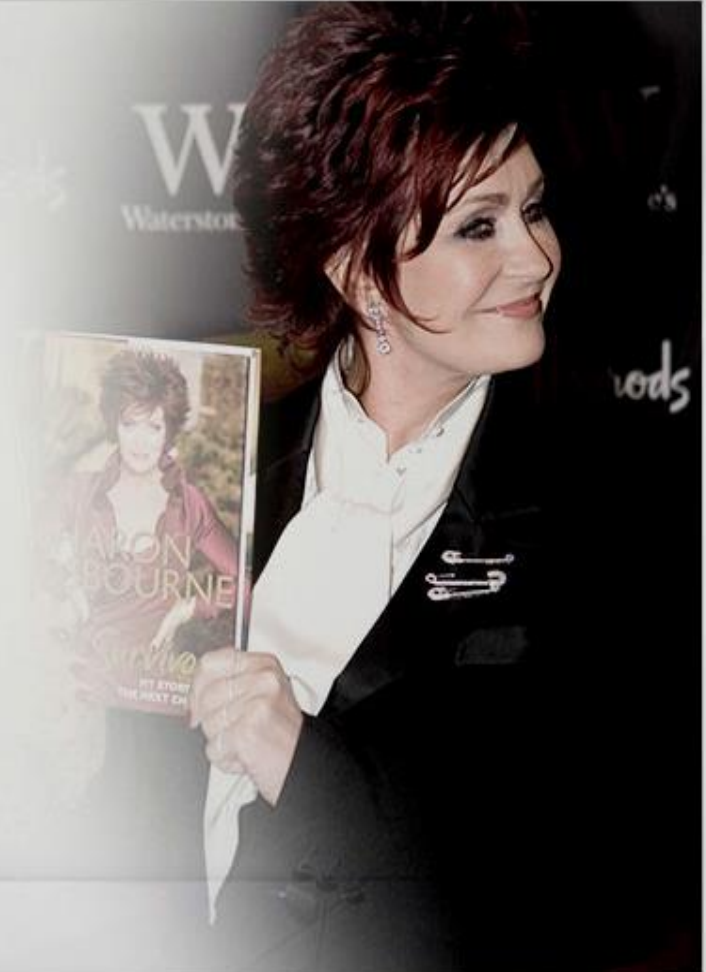
Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Otobiyografi

Otobiyografinin belirleyici özellikleri nelerdir?

- Otobiyografi her yönüyle biyografiye benzer; aradaki tek fark biyografinin üçüncü kişili anlatımla yazılmasına karşılık otobiyografinin birinci kişili anlatımla yazılmasıdır.
- Otobiyografi birinci kişili anlatımla yazılması bakımından anı türüne yaklaşır. Ancak anı yazarı, kendini anlatmakla kalmaz; başkalarını ve yaşadığı dönemi de anlatır.
- Otobiyografi yazarı ise kendi yaşam serüveninin dışına çıkmaz, dönemini yansıtmaya çalışmaz.
- Yazarın içtenliği, gerçeğe bağlılığı, otobiyografinin değerini belirler. Kendini olduğu gibi anlatmayı başaramayan bir yazarın öz yaşam öyküsü okurun ilgisini çekmez.
- Edebiyatımızda fazla gelişmeyen bu türe örnek olarak Aziz Nesin'in "Böyle Gelmiş Böyle Gitmez" adlı eseri ile Necip Fazıl Kısakürek'in "Kafa Kâğıdı" gösterilebilir.

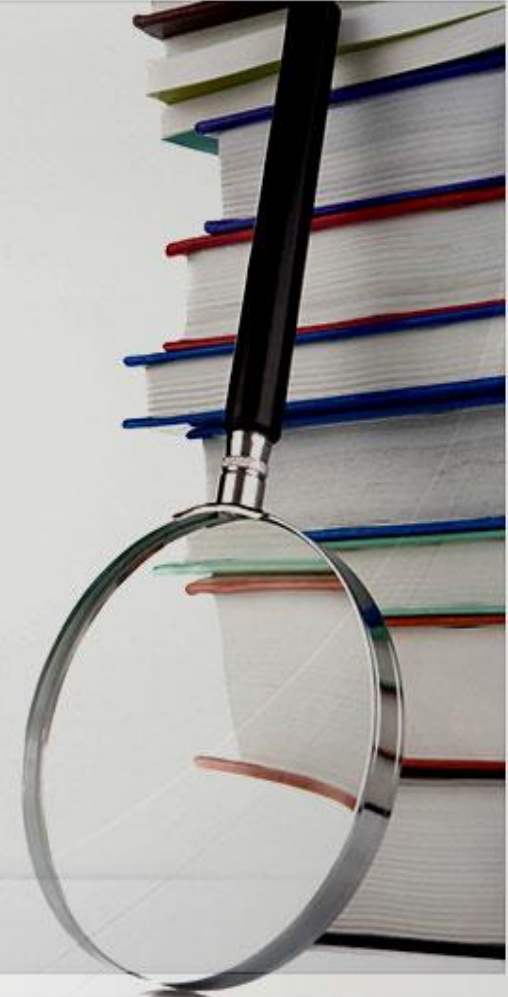

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Bibliyografya

- Bibliyografya, bir konu hakkındaki yayınların tamamı. Kelimenin iki manası vardır:
- Belli bir konuda veya muhtelif konulardaki **yayınların** (kitap, broşür, makale vb.) **listesi**. Genellikle bu listede yazar (müellif) ile eserin; tercüme ise mütercimin adı, cilt ve baskı kaydı, basıldığı yer, yıl ve yayıncı ile sayfa adedi hakkında bilgi verilir.
- Matbu veya yazma eserlerin listelerinin nasıl yapılacağından, nasıl tanımlanacağı ve sınıflandırılacağı, ayrıca bu işi yaparken uyulması gereken kurallardan bahseden **bilimin adı**.
- Kısaca bibliyografya; bilim, sanat gibi fikir ürünleri ve kayıtlarla ilgili yayınları bir düzen içerisinde toplayan listedir. Fakat anlattıkları eserlerin nerede bulunduklarını göstermezler.
- Bu özellikleriyle kataloglardan ayrılırlar. (Bkz. Katalog)

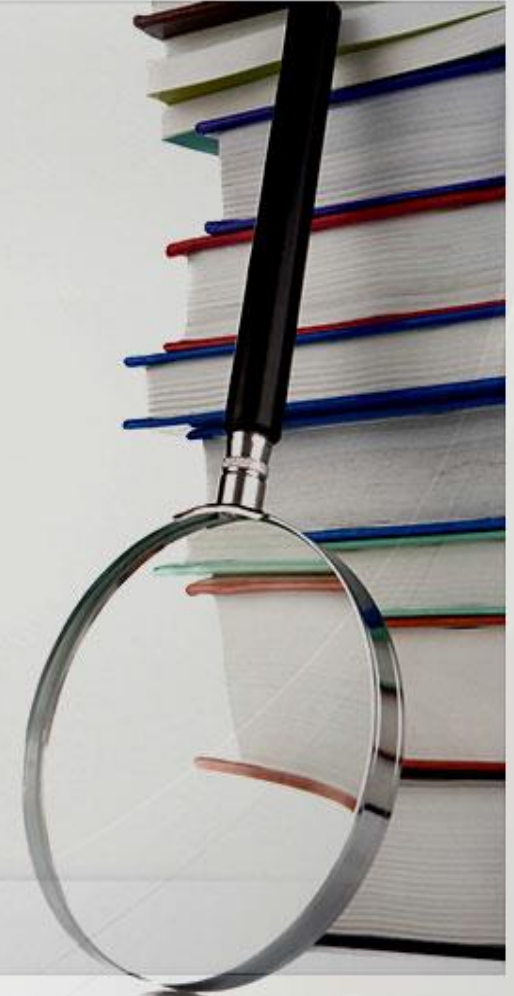
Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

Bibliyografya

Ülkemizde Bibliyografya

- Bizde, bibliyografya sahasında yapılmış en zengin ve büyük çalışma; **Katib Çelebi**'nin 17. yüzyılda meydana getirdiği **Keşf-üz-Zünun** adlı eseridir. Başlıbaşına bir kıymet ifade eden ve asırlarca elden düşmeyen bu önemli eser, 300 kadar bilimin özelliklerini anlatmakta, 10.000 kadar yazar ve alfabetik olarak 15.000'e yakın kitap hakkında bilgi vermektedir.
- Daha sonra **Bağdatlı İsmail Paşa**'nın bu esere yazdığı iki ciltlik zeyl ile iki ciltlik **Esmâ-ül-Müellifin** de çok meşhurdur.

Açıklamayı görmek için
butona tıklayın.

6.
Haftanın
Sonu